

OBSAH

ŠLECHTICTVÍ ZAVAZUJE – K ČEMU? 11

PŘEDMLUVA 13

I DĚTSTVÍ A MLÁDÍ 15

*Narození děvčete – Vztahy mezi rodiči a dětmi v 19. století –
Chůvy a opatrovnice dětí – Děti se musí přizpůsobit – Přísná výchova –
Výchova dívek – Taneční hodiny a dětské plesy – Výchova k sebekázní –
Péče o chudé už od dětství – Letní pobyty na venkově – Taneční zábavy
adolescentů – Dvorní ples mladých – Světu vzdálené dívky*

DĚTSTVÍ ARISTOKRATŮ

II ZÁSNUBY A SŇATKY 39

*Komtesy – Jít do světa – Striktní pravidla pro vstup do společnosti –
První plesy – Kotilion – První dvorní ples – Hledání vhodného manžela –
Sňatky pod úrovní a sňatky na úrovni – Láska se hodí jen pro služky –
Majorátní páni – Matky doufají v dobrý lov – Tvrdé sňatkové trhy –
Otázka peněz – Krása je kapitál – Honba za nejlepší partii –
První sbližování a zasnuby – Dohadování o věnu – Manželské smlouvy –
Komtesy bez uchazečů – Svatba – Překvapení o svatební noci –
Změna sňatkových zvyklostí na přelomu století*

III MANŽELSTVÍ A RODINNÝ ŽIVOT 71

*Domácnost – Postavení ženy v nové rodině – Přísné pořadí
ve šlechtických rodinách – Bůh, císař a hlava rodiny – Příbuzní –
Úkoly a povinnosti paní domu – Autorita manžela – Dominantní
manželky – Úloha matky – Odpovědnost za dům a personál –
Úzké vztahy k zaměstnancům – Manželské štěstí – Nevěry manželů –
Nemanželské děti – Aféry manželek a jejich důsledky*

IV NEPROVDANÉ ŽENY – TRPKÝ OSUD A NEDOSTATEK MOŽNOSTÍ 98

Osudy neprovdaných – Proč k tomu došlo – Nátlak rodiny –

Chybějící plán B – Odvrácená strana klasické výchovy – Staré panny a neprovdané tety – O poníženém chování a zatrpklém kritizování – Možnosti obživy pro neprovdané – Dvorní dámy na císařském dvoře – Ústavy šlechtičen – Skvělé kontakty a majetek jako předpoklad samostatného života

V SPOLEČENSKÉ POSTAVENÍ, TRADICE A HODNOTY 107

Uzavřená společnost – Gothajský almanach – Velká rodina – Tykání a tzv. petit nom – Výhoda vznešeného původu – Přísný kodex chování – Aristokratický kánon hodnot – Přiměřené společenské vystupování – Pošetilosti – Přirozenost ve společenském styku – Proslulé nerozvážnosti – Jen se nechovat jako portýr – Věrnost císaři – Zavázanost k domu – Jiné aristokratické počítání času – Katolicismus – Štěpení aristokracie – Vysoká zbožnost versus osvícenské rozumářství

VI DOBROČINNOST– CHARITATIVNÍ ČINNOST V DOBÁCH CÍSAŘSTVÍ 121

Dobročinnost – Tradice šlechtické péče o chudé – Praktická pomoc žen – Raná forma pomoci – Tvůrkyně forem charitativní činnosti – Kontakty s druhou společností – Stará jména a plné peněženky – Dobročinné spolky a protektoráty – Kněžna Paulina Metternichová, mistryně v hledání dárců – Rozkvět vídeňských dobročinných spolků – Tableaux vivants – Princ Liechtenstein kritizuje „dobročinné vydírání“ – Některé šlechtičny se brání – Úspěchy a nezdary aristokratické dobročinnosti

ŽIVÉ OBRAZY

VII KULTURA ŠLECHTICKÝCH SALONŮ 143

Salon jako brána do vnějšího světa – Muži chodí do klubu, ženy zůstávají doma – Aristokratické salony – Klasická salonní kultura – Návštěvní dny a dny otevřených dveří – Průběh dne otevřených dveří – Klepy a tlachy – Obávané klepny – Salon jako ukazatel společenského postavení – Salon kněžny Eleonory Schwarzenbergové – Olymp kněžny Aliny Dietrichsteinové – Výhoda povinných návštěv – Posílání navštívenek – Vrácení navštívenky mohlo mít za následek souboj – Kultura aristokratické korespondence

VIII ŠLECHTICKÝ ROK 160

Pobyty – Historická mobilita šlechty – Přísný průběh roku – Rok začíná přijetím u dvora – Zima v sídelním městě – Dvorní plesy, soukromé plesy, soukromá divadelní představení a šlechtické pikniky – Tanec až do

*konce masopustu – Jaro s koňskými dostihy a květinovým korzem –
Konec vídeňského pobytu končí týdnem derby – Léto na venkovských
sídlech – Stěhování aristokratické domácnosti – Podzim: velká rodinná
setkání, hony a slavnostní hostiny – Sňatkové plány pro následující sezonu
– Loučení – Daleké cesty – Zima na rodovém zámku nebo
ve Vídni – Vánoce v rodinném kruhu*

ARISTOKRATICKÉ DIVADLO

IX MAJETEK ARISTOKRACIE 185

*Pozemkové vlastnictví aristokracie – Finanční příjmy za zrušení
poddanství jako modernizační faktor – Zisky z lesního a polního
hospodářství – Šlechta je bohatá jako nikdy předtím – Fideikomisy,
šlechtické nadace – Dědické právo – Ženy nemají nárok na rodinné
jmění – Rodinné majetky se nesmějí prodávat – Tlusté inventární soupisy –
Jmění získané bez práce – Striktní odmítání obchodních spekulací
– Jmění jako závazek*

X NEMOCI, RÁNY OSUDU A DEPRESE 195

*Život žen v 19. století z lékařského hlediska – Těhotenství –
Potraty a porody – Smrtelné nebezpečí: těžký porod – Aristokratky
jen zřídka trpěly horečkou omladnic – Nebezpečné dětské nemoci –
Smrt dítěte – Infekční choroby jako největší nebezpečí – Operace
– Rakovina – Chybějící diagnózy a neúčinná terapie – Nervozita
a deprese – Společenský tlak příčinou psychosomatických
onemocnění*

XI VDOVSTVÍ, STÁŘÍ A SMRT 206

*Stáří aristokratek – Žádné nucení k věčnému mládí a kráse –
Přísné staré baby – Vdovství – Zajištění předmanželskou smlouvou
– Zhoršené postavení v rodině – Přísné předpisy pro dobu smutku –
Vdovy ve společnosti – Poslední fáze života – Umírání jako
samozřejmá součást života – Smrt v rodinném kruhu –
Zesnulá zůstává součástí domu*

XII PO VELKÉ VÁLCE

– KONEC ŠLECHTY V RAKOUSKU 217

*První světová válka – Válka z perspektivy žen – Nedostatek potravin
a luxus u aristokracie – Konec války v roce 1918 – Strach z plenění
– Konec podunajské monarchie – Revoluce v Rakousku – 1919:
Republika Německé Rakousko ruší šlechtu – Postihlo to nepravé –
Finanční situace šlechty – Šlechta musí nyní také pracovat –*

*Nová společnost: „ta páchnoucí“ – Sňatky v republice –
Snížení tlaku na vedení přiměřeného života – Co zbývá?*

DODATEK

*Poděkování 228 – Poznámky 229 – Soupis pramenů 231 –
Seznam literatury 233 – Prameny 234 – Rejstřík 241*